

ВПЛИВ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ЧИННИКІВ НА ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС СЛОВАЧЧИНИ

Стаття присвячена актуальній проблемі дослідження впливу макроекономічної політики Словаччини в умовах посткризового відновлення її економіки на стан платіжного балансу країни. Ідентифіковано, що ліберальна політика сприяла підвищенню продуктивності праці, притоку прямих іноземних інвестицій, в основному з Голландії, Німеччини та Австрії, і зростанню ВВП. Разом з тим, Словаччина зіткнулася із проблемою високого безробіття. Для виявлення впливу макроекономічних факторів на рахунки платіжного балансу Словаччини нами запропоноване використання моделі векторної авторегресії (VAR). Інтерпретація результатів моделювання дозволила виявити характер флуктуацій платіжного балансу Словаччина під впливом змін макроекономічних показників.

Ключові слова: *платіжний баланс, ВВП, безробіття, прямі іноземні інвестиції, векторна авторегресія, макроекономічна політика.*

The article is devoted to the problem of research on the impact of macroeconomic policies in Slovakia in terms of post-crisis recovery of the economy in the balance of payments on the country's development. Identified that liberal politics helped raise labor productivity, foreign direct investment, mainly from the Netherlands, Germany and Austria, and GDP growth. However, Slovakia has faced the problem of high unemployment. To identify the impact of macroeconomic factors on the account balance Slovak our proposed model using a vector autoregression (VAR). Interpretation of the simulation results helped

¹ к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

² к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та міжнародної економіки Луцького національного технічного університету

identify the nature of the fluctuations BOP of Slovakia, influenced by changes in macroeconomic indicators.

Keywords: *balance of payments, GDP, unemployment, foreign direct investment, vector autoregression, macroeconomic policy.*

Статья посвящена актуальной проблеме исследования влияния макроэкономической политики Словакии в условиях посткризисного восстановления ее экономики на состояние платежного баланса страны. Идентифицированы, что либеральная политика способствовала повышению производительности труда, приток прямых иностранных инвестиций, в основном из Голландии, Германии и Австрии, и росту ВВП. Вместе с тем, Словакия столкнулась с проблемой высокой безработицы. Для выявления влияния макроэкономических факторов на счета платежного баланса Словакии нами предложено использование модели векторной авторегрессии (VAR). Интерпретация результатов моделирования позволила выявить характер флуктуаций платежного баланса Словакии под влиянием изменений макроэкономических показателей.

Ключевые слова: *платежный баланс, ВВП, безработица, прямые иностранные инвестиции, векторная авторегрессия, макроэкономическая политика.*

Актуальність теми дослідження. Розмаїття зовнішньоекономічних процесів, що відбуваються поміж країнами, знаходить своє відображення в платіжному балансі, який акумулює інформацію щодо міждержавних фінансово-економічних відносин. На сьогоднішній день платіжний баланс всебічно вивчається фахівцями в сфері міжнародних економічних відносин, як джерело найважливішої інформації, яке розкриває особливості участі країни в міжнародному обміні товарами, послугами, капіталами.

В період посткризового відновлення економіки ЄС особливий дослідницький інтерес визиває характер економічного зростання в країнах,

які приєдналися до зони євро в кризовий період. Така ситуація була в Словаччині.

Географічно Словаччина знаходиться в самому центрі Європи. Через територію країни проходять кілька важливих транспортних маршрутів (автомобільний, залізничний і річковий), а також нафто-і газопроводи, що робить Словаччину стратегічним центром в Центральній і Східній Європі, і шлюзом на схід.

В умовах нових інтеграційних спрямувань України, особливу актуальність набуває дослідження досвіду євроінтеграційного шляху Словаччини через призму платіжного балансу країни.

Мета статті. Метою статті є виявлення економічного впливу на платіжний баланс в малій відкритій економіці Словаччини в умовах євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. Словаччина пишається своєю індустріальною спадщиною, яке представило стабільну базу для подальшого розвитку деяких ключових секторів національного господарства, таких як виробництво електроенергії, автомобілів, переробка деревини.

Економіка Словаччини в період світової фінансово-економічної кризи продемонструвала свою вразливість від зовнішніх чинників.

Разом з тим, особливий дослідницький інтерес виникає при дослідженні механізму впливу економічних та фінансових шоків з різних гео економічних центрів на національну економічну систему Словаччини. Такі економічні процеси свідчать про міжрегіональну взаємозалежність як з боку країн, що входять разом із Словаччиною до зони євро, так і з країн Східноєвропейського порубіжжя та Росії.

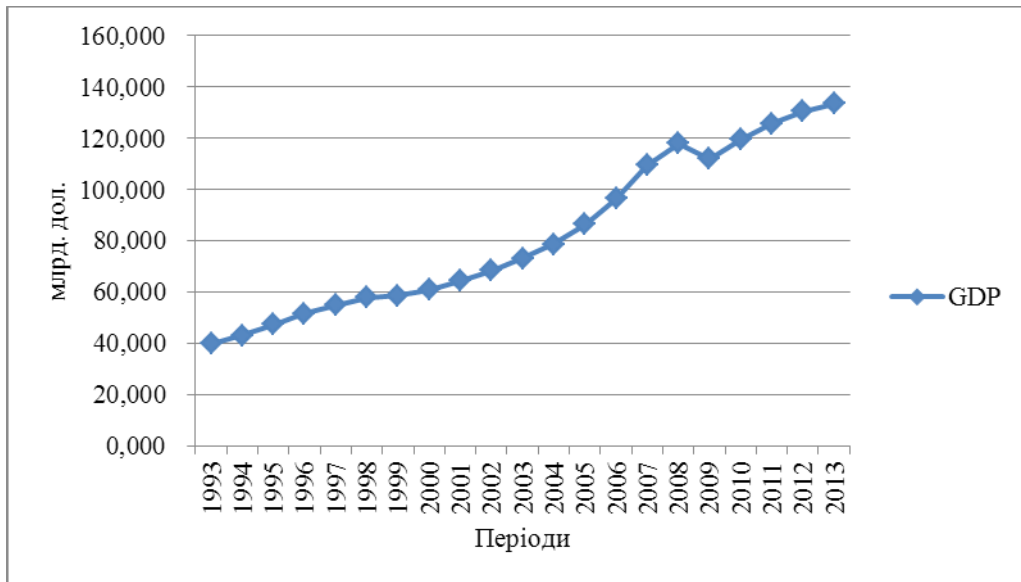

Рис. 1 Динаміка ВВП Словаччини [1]

Після здобуття незалежності в 1993 році, ринкові реформи зробили Словаччину однією з найпривабливіших місць в Європі для ведення бізнесу. Протягом періоду 1993-2008 рр. країна показувала значне економічне зростання (рис. 1). Основними джерелами зростання є кваліфікована та освічена робоча сила, стратегічне географічне розташування, низькі виробничі і трудові витрати, прогресивне ділове та інвестиційне законодавство і низький рівень оподаткування.

Словаччина приєдналася до Європейського союзу і НАТО в 2004 році і прийняла євро в якості своєї валюти в 2009 році.

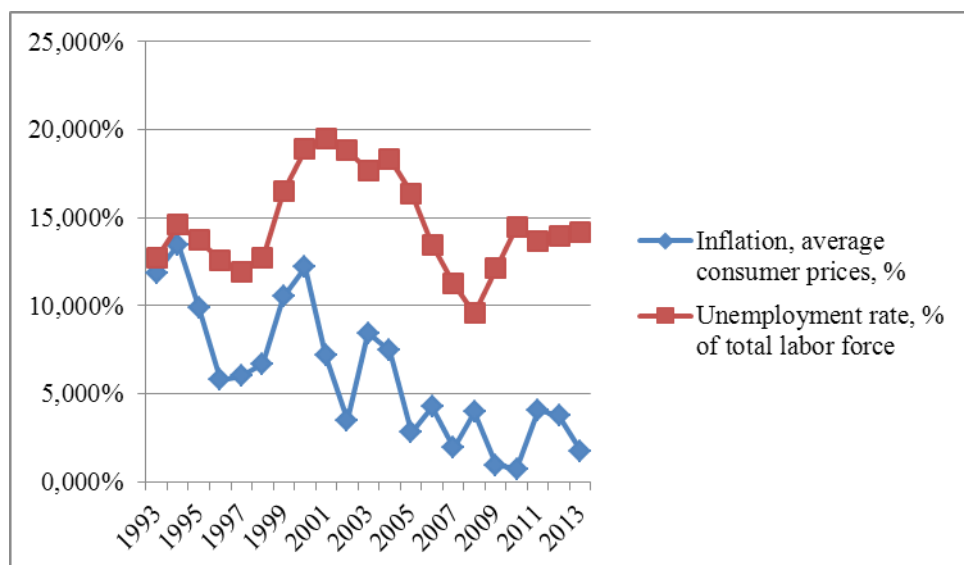

Рис. 2 Динаміка інфляції та рівня безробіття в Словаччині [1]

Як видно з рис. 2 з самого початку словацької незалежності уряд намагався контролювати рівень інфляції, однак така політика призводила як до успіхів, так і до значних інфляційних «шоків».

В період членства Словаччини в ЄС рівень інфляції не перевищував 5%, а до моменту приєднання до монетарного союзу, словацька економіка разом із євро імпортувала і історично низький рівень інфляції. Однак, саме в цей час країні єврозони відчули негативний вплив світової фінансово-економічної кризи, що і вплинуло на подальше інфляційне зростання в Словаччині.

Окремої уваги заслуговує динаміка безробіття в Словаччині та її зв'язок з рівнем інфляції.

Рівень безробіття в 13,7% в Словаччині є п'ятим за величиною в ОЕСР, і включає в себе значне число людей без роботи протягом більше одного року. Для боротьби з цим, країна повинна розвивати і вдосконалювати ефективність політики на ринку праці, зокрема за рахунок підвищення ефективності і масштабів державної служби зайнятості [1].

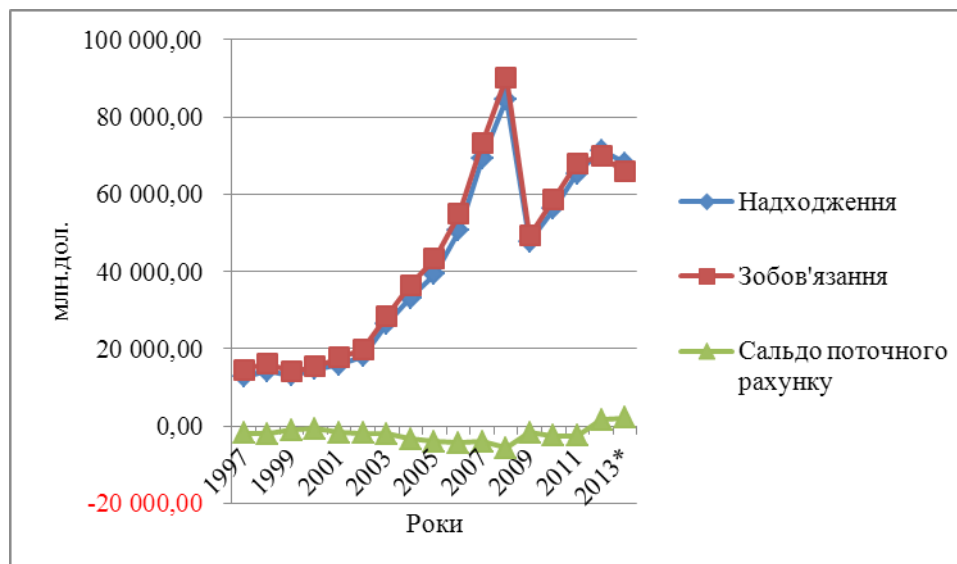

Рис. 3 Динаміка дебету та кредиту поточного рахунку Словаччини [1]

Повноцінне статистичне спостереження за платіжним балансом Словаччини почалося з 1997 р.

Протягом тривалого періоду часу поточний рахунок платіжного балансу зводився з дефіцитом. Однак, інтенсивне зростання поточного рахунку відбувалося через значне збільшення зовнішньоекономічних відносин Словацької Республіки. В області зовнішньоекономічних зв'язків Словаччини в 2012 р. діяли механізми, відповідні процесу інтеграції в ЄС. Поступове відновлення економіки після кризового 2009 р. позитивно відбилося на розвитку зовнішньої торгівлі Словаччини.

Найбільшими торговельними партнерами Словаччини продовжували залишатися Німеччина, Чехія, Росія, Польща, Угорщина, Франція, Австрія, Італія, Республіка Корея і Китай. Найбільше негативне сальдо було досягнуто з трьома країнами: Республікою Кореєю (5,5 млрд. Євро), Росією (3,2 млрд. Євро), Китаєм (2,3 млрд. Євро). Найбільшого позитивного сальдо Словаччина змогла досягти в торгівлі з Німеччиною (3,5 млрд. Євро), Чехією (3,1 млрд. Євро), Польщею (2,9 млрд. Євро), Австрією (2,7 млрд. Євро) [2].

Складові зовнішньоторговельного обороту Словаччини були в основному збалансовані і адаптовані до умов членства в ЄС. За період 2003-2012 рр.. обсяг словацького експорту зріс більш ніж на 200%. При цьому найбільшими статтями експорту були машини та обладнання, засоби транспорту, метали [2].

Характерною особливістю поточного рахунку Словаччини є його іманентне від'ємне сальдо.

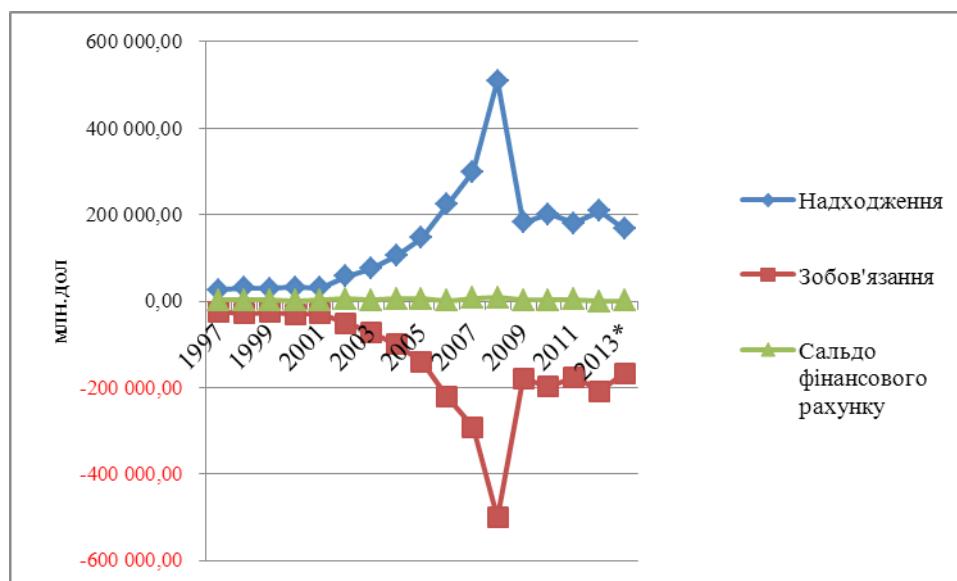

Рис. 4 Динаміка фінансового рахунку платіжного балансу Словаччини [1]

Важливою відмінністю фінансового рахунку Словаччини є членство в євросоні, тобто практично повна відсутність валютного ризику з одного боку, а з іншого країна позбавлена можливості підтримки локальних виробників та покращення їх конкурентоспроможності через девальвацію.

Останні кілька кварталів спостерігався приплив капіталу в Словаччину, в основному у формі кредитів і інших інвестицій, що призвело до досить швидкого зростання зовнішнього боргу, який зараз складає близько 78% ВВП [3]

Однак для Словаччини, як і для інших країн євросоні, поділ на зовнішній і внутрішній борг не має великого значення. Він здебільшого номінований в євро, тобто, ризику різкої зміни курсу для них немає, але й можливості знизити боргове навантаження через інфляцію теж.

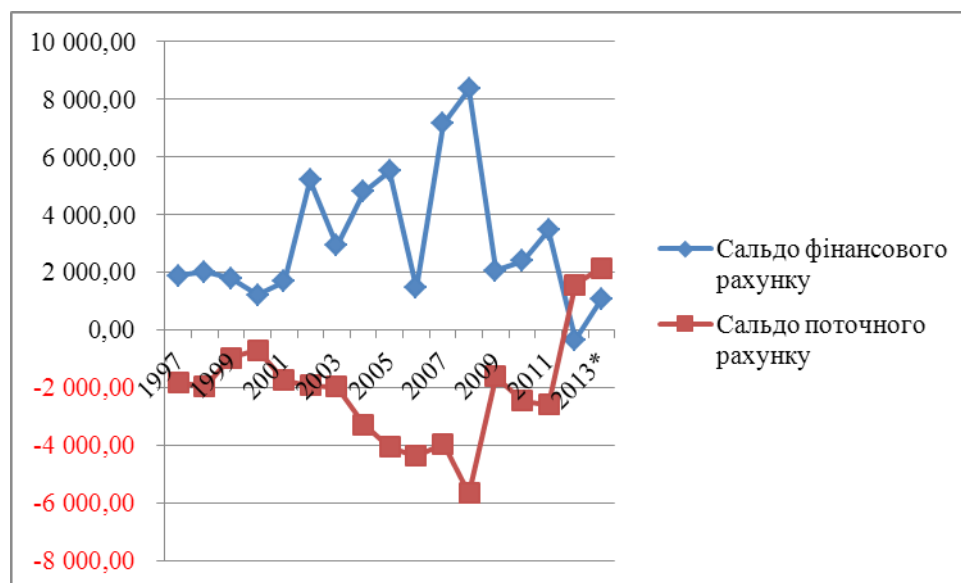

Рис. 5 Динаміка сальдо рахунків платіжного балансу Словаччини

Поряд із іманентністю позитивного сальдо фінансового рахунку та від'ємним значенням сальдо поточного рахунку, Словаччині вдається зведений платіжний баланс закрити з профіцитом (рис. 5). Це пов'язане в

першу чергу з інвестиційною привабливістю економіки, макроекономічною стабільністю через членство в єврозоні.

Для виявлення впливу макроекономічних факторів на рахунки платіжного балансу Словаччини нами запропоноване використання моделі векторної авторегресії (VAR). Такі моделі представляють собою зручний інструмент для одночасного моделювання декількох рядів. Векторна авторегресія - це така модель, в якій кілька залежних змінних, і залежать вони від власних лагів і від лагів інших змінних. Якщо у звичайній авторегресії коефіцієнти є скалярами, то тут слід розглядати вже матриці коефіцієнтів [4, с.813].

На відміну від моделі регресії, в VAR-моделі немає потреби ділити змінні на досліджувані змінні і незалежні фактори. Будь-яка економічна змінна моделі VAR за замовчуванням включається до складу досліджуваних величин (хоча є можливість частину змінних розглядати як зовнішні до моделі, екзогенні) [26]. Оскільки матриці оцінених коефіцієнтів VAR важко інтерпретувати безпосередньо, результати оцінювання VAR зазвичай представляють функціями таких матриць, безпосередньо з практичної точки хору доцільно використати функції реакції на імпульси, а також розкладання дисперсії помилки прогнозу [5].

Нами використана наступна макроекономічна модель (1):

$$C.AY_t = \delta + debtY_{t-1} + invY_{t-1} + gdpY_{t-p} + e_t, \quad (1)$$

Де

C.A. – сальдо поточного рахунку Словаччини,

debt – зовнішній борг Словаччини;

inv – прямі іноземні інвестиції до Словаччини

gdp – номінальний ВВП Словаччини

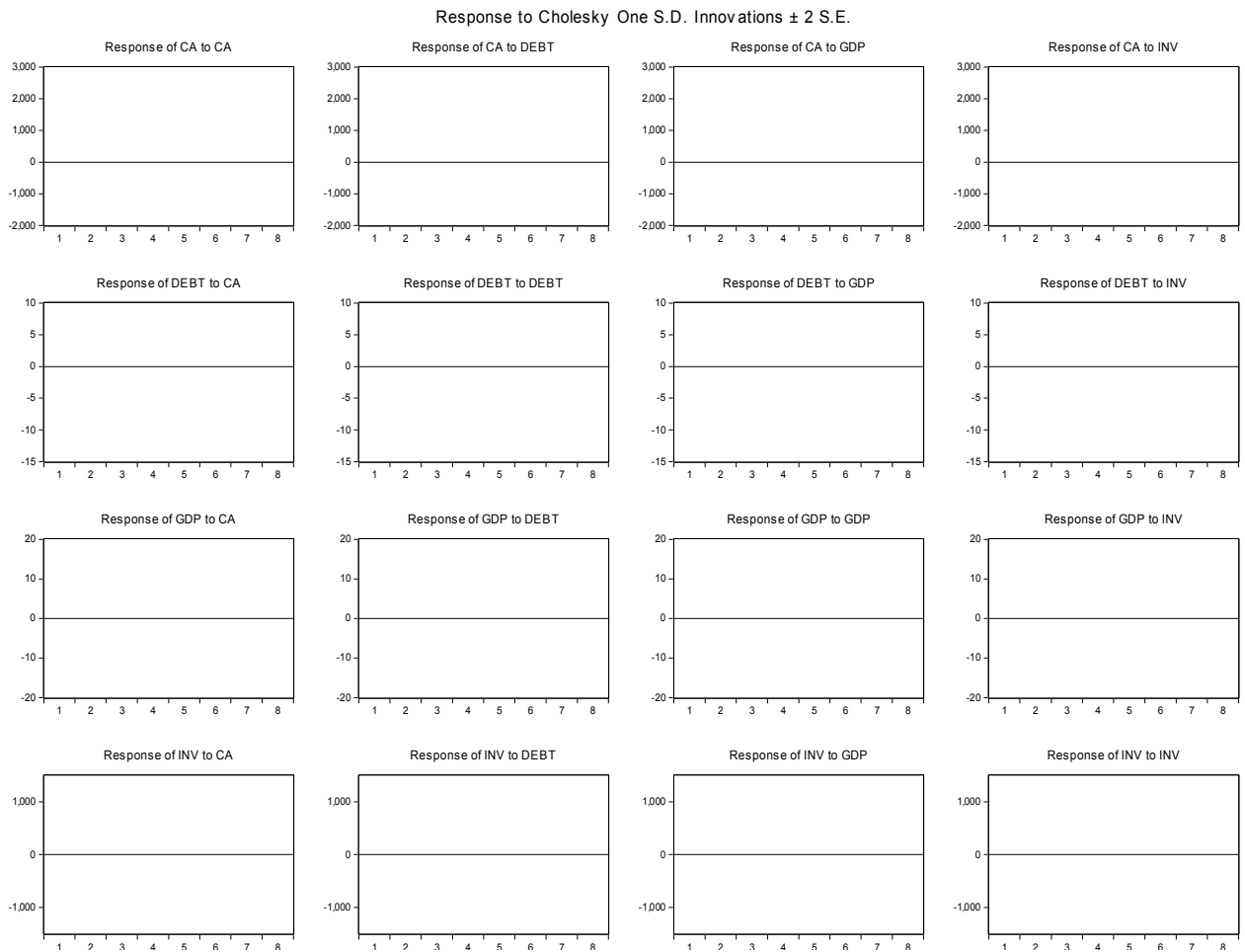

Рис. 6 Функції реакції поточного рахунку
на імпульси макроекономічних факторів

Після проведення моделювання в пакеті EViews нами отримані наступні функції реакції на імпульси VAR-моделі (рис. 6).

Отримані дані дозволяють говорити про наступну економічну інтерпретацію:

- зростання зовнішнього боргу Словаччини не має вагомого впливу на рахунок поточних операцій. Це пов'язане із особливістю економіки країни, яка повноцінно інтегрована до єдиної економічної системи ЄС.

- ріст ВВП в середньостроковій перспективі буде спричиняти погіршення стану поточного рахунку. Така ситуація пояснюється збільшенням імпорту через зростання доходів в Словаччині.

- подальше збільшення притоку ПІІ до Словаччини не буде мати вагомого впливу на поточний рахунок. Така економічна поведінка не

характерна для класичної економічної теорії, а у випадку словацької економіки пояснення цього також знаходиться в монетарному союзі з ЄС.

Висновки. На початку 2000-х рр.. уряд Словаччини взяв курс на максимальну лібералізацію економіки. Ліберальна політика сприяла підвищенню продуктивності праці, притоку прямих іноземних інвестицій, в основному з Голландії, Німеччини та Австрії, і зростанню ВВП, однак побічним ефектом став високий рівень безробіття, який зараз становить 14,3%. При цьому, разом із приєднанням країни до зони євро, Словаччина отримала і максимально низьку інфляцію, зменшення ризиків від коливань валюти для системи національних фінансів, зважену монетарну політику.

В даний час в Словаччині гарний розвиток отримали такі галузі промисловості, як автомобілебудування, електроніка, машинобудування, хімічна промисловість, фармацевтика, інформаційні технології. Однак, незважаючи на непоганий розвиток промисловості за останнє десятиліття, все ж більш значними виглядають успіхи Словаччини у розвитку фінансової сфери та сфери туризму. Така ситуація допомогла Словаччині при негативному значенні поточного рахунку перекивати його профіцитом фінансового рахунку платіжного балансу.

Список використаної літератури:

1. SLOVAKIA | ECONOMIC INDICATORS [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://www.tradingeconomics.com/slovakia/indicators>
2. Роль и место экономики Словацкой Республики в мировой экономике, перспективные области внешнеэкономического сотрудничества с Россией [Електронний ресурс]. Режим доступу – http://www.ved.gov.ru/exportcountries/sk/about_sk/ved_sk/
3. Обзор экономической ситуации в Чехии, Словакии, Венгрии, Беларуси, Казахстане, Украине [Електронний ресурс]. Режим доступу –

http://www.sberbank.ru/common/img/uploaded/files/pdf/press_center/dant_obzor.pdf

4. Greene William H. Econometric analysis [Text] / William H. Greene. – 5th ed. – Upper Saddle River, New Jersey. - 1995. 1026 p.
5. Obstfeld M. The Global Capital market: Benefactor or menace [Text] / M. Obstfeld – Berkeley: University of California, 1998. – 487 p.